

було жодної серйозної релігійної думки, – нічого, крім звичайних слів: “Господи, зглянься на мене”. Але як тільки небезпека минула, я забув і їх” (3, с. 81). Переклад повністю відповідає оригіналу тексту. Він еквівалентний: “Господи, захисти мене”. Слово *help* в оригіналі є іменником, а в перекладі “захисти” – дієслово.

Проаналізуємо переклад вищенаведеного уривка російською мовою: “Опять молился богу, но в голове такая тяжесть, что я не мог припомнить ни одной молитвы и только твердил: “Господи, помоги мне! Воззри на, меня, господи! Помилуй меня, господи” (2, с. 90). Аналізуючи вищенаведений фрагмент, роману можна стверджувати, що перекладачем було досягнуто повної еквівалентності. Так, словосполучення оригіналу, яке експлікує молитву до Бога, знайшло безпосередню відповідність в тексті перекладу: “Господь, будь моей помощью”. І передається за допомогою тих самих частин мови: “*help*” (іменник), “*помощь*” (іменник).

При перекладі першоджерела російською й українською мовами, спостерігається повна передача біблійних мотивів. Серед мотивів роману розглядалися біблійні мотиви, серед яких важливе місце посідають мотив читання Святого письма та мотив молитви. Мотиви у романі втілено експліцитно. Між оригіналом і перекладом існує спільність змісту, оскільки при перекладі біблійних мотивів адекватно передані лексичні одиниці, які використовуються для вербалізації мотивів. Проаналізувавши переклади мотивів, можна стверджувати, що в деяких уривках російською і українською мовами перекладачами не досягнуто повної еквівалентності з оригіналом, оскільки слова *Біблія*, *Бог* написані з маленької літери.

Література

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. – М.: Международные отношения, 1975. – 344 с.
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода. – К, 2002. – 410 с.
3. Краснова Л. До проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору. – Дрогобич, 1997. – 169 с.
4. Кушнірова Т.В. Мотив як літературознавча категорія: ознаки і типологія // Зб. наук. праць. Вісник ПДПУ імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2004. – 118 с.
5. Найда Ю.А. Процедура аналізу компонентної структури референційного значення. – М., 1983. – 193 с.
6. Сухенко К.М. Лексичні проблеми перекладу. – К.: Вид-во Київ. нац. ун-ту. ім.Тараса Шевченка., 1972. – 357 с.
7. Томіхін В. Трансформація біблійних мотивів. // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов’янська філологія. – Чернівці: Рута, 1997. – Вип. 13. – С. 23.
8. Федоров А.В. Основи загальної теорії перекладу. – М., 2002. – 327 с.
9. Форми і способи рецепції мотивів та образів світової літератури. – Ч. I: Літературознавство. – Чернівці, 1999. – 263 с.

Список джерел фактичного матеріалу

1. Defoe D. Robinson Crusoe. На англ. мові. – М.: Менеджер, 1719. – 336 с.
2. Дефо Д. Робінзон Крузо. Его жизнь и приключения. Перевод М.Шишмаревой. – М.: Одесполиграф, 1978. – 216 с.
3. Дефо Д. Життя та незвичайні і дивовижні пригоди Робінзона Крузо. – К.: Котигорошко, 1993. – 228 с.

Пахомова І.Ю.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Тарасова Н.І.*

Україна – друга батьківщина Давида Гурамішвілі

Дивовижне, повне драматичних несподіванок і лихоліть життя випало на долю видатного грузинського поета Давида Гурамішвілі. Народжений у знатній родині, він лише трохи більше 20-ти років прожив на батьківщині, а потім – лезгинський полон: бранець, далі – втікач, емігрант, воїн іноземної армії, бідний поміщик, нікому не відомий поет. Зла доля була невблаганною: він помер старим і напівсліпим, убогим і самотнім, без дітей, без родини, без батьківщини. Спробуємо спростувати це твердження: чи справді без батьківщини? Чи це не Україна, що стала для грузинського поета прихистком у лихоліття? Спробуємо прослідкувати вплив Давида Гурамішвілі на українську культуру та навпаки: вплив грузинської культури на українську, адже життя і творчість Давида Гурамішвілі стали символом єднання українського та грузинського народів.

“Геніальний грузинський поет волею долі і трагічних обставин опинився на Миргородщині. І це добре, що Україна і Миргородщина, зокрема, стали для нього “другою батьківщиною”, як говорили раніше. Однак, батьківщина у кожного одна-єдина, і цей сум, ця туга за рідною землею супроводжували Давида Гурамішвілі все життя, – про це йдеться і в його творчості, а не про дружбу “старших” чи “менших”, чи “середніх” братів. Нам, українцям, яких доля розкидала по всьому світові, це добре зрозуміло. Ще й тому ми так шанобливо ставимось до пам’яті Давида Гурамішвілі”, – зазначає директор Миргородського краєзнавчого музею А.Фесенко [4, с. 7].

Глибоко шанує Україна пам’ять великого сина Грузії, славного поета Давида Гурамішвілі, драматична доля якого закинула його далеко від рідної країни, що потерпала від нещадних грабівницьких нападів. Лихоліття, яке панувало на теренах рідної землі, ніколи вже не давало спокою відданому патріоту, внаслідок якого “...край квітучий, велелюбний обернувся на пустелю” [1, с. 84]. Життя кидало Давида то в один край, то в інший, але прихисток він знайшов саме в Україні, у мальовничому місті Миргороді та квітучому селі Зубівці, що на Полтавщині. Поет прожив тут близько 60-ти років, до кінця свого життя. Цей край він полюбив так щиро, що українська земля стала другою батьківщиною для свого названого сина. Дослідники його життєвого та творчого шляху погоджуються, що “де б не був Гурамішвілі, з ним завжди була присутня його батьківщина, і поетові всюди ввижався образ рідного краю” [9, с. 20]:

*О прекрасна, сяйнолика!
Ниво сонця та розмаю!
Не знайшов ніде я в світі*

*Рівного до тебе краю!
Не цурайсь, – до свого лона
Хоч мій прах прийми благаю!* [1, с. 86]

Народився видатний поет у 1705 році у Грузії, в селі Сагурамо в збідній родині грузинського князя Георгія Гурамішвілі. Але трохи більше 20-ти років довелося прожити Давиду Гурамішвілі на батьківщині. Так, на початку 1740-х років на Полтавщині утворилася велика колонія грузинів-емігрантів. Це були ті грузинські сім’ї, котрі в 1724 році разом із царем Вахтангом VI з політичних мотивів покинули Грузію. Із творів Давида Гурамішвілі дізнаємося про те, що він одержав наділ на 20 дворів. 10 дворів було йому виділено в самому Миргороді, а решту – за десять верст від Миргорода – у селі Зубівці [5, с. 22].

Закінчивши шведську війну і діставши чин прапорщика, Давид Гурамішвілі прибув в Україну у місто Миргород. Із цього часу і починається життя Гурамішвілі на Україні, що триває протягом 60-ти років. Живучи серед українських селян-кріпаків на Миргородщині, поет зацікавився долею цього краю, де ще зовсім недавно відбулася Полтавська битва (1709 р.). Давид цікавився побутом українського народу, йому зрідні був волелюбний дух трудящих України. Вірний син Грузії відчув приязнь, симпатію до українського народу, полюбив його, вивчив українську мову, захопився піснями [3, с. 8].

В Україні Давид жив активним життям: займався літературною діяльністю, сільським господарством, бував в Охтирці, Кременчуці, Полтаві, часто виїздив до Зубівки [8]. Цілком ймовірно, що поет зустрічався з українським мандрівним філософом Григорієм Сковородою. Документальних підтверджень цієї зустрічі немає, та все ж науковці припускають, що вона могла відбутися і на Полтавщині, і в Охтирці [5, с. 30]. Саме в той час, коли Давид Гурамішвілі з гусарським полком (1739 року) ішов з Москви через Київ воєнним походом на Хотин, Григорій Сковорода вже другий рік навчався в академії в Києві на Подолі. Сучасники називали його мандрівним університетом. Сковорода бував у Харкові, Куп’янську, Гусинці, Бабаях, Бурлуці, Іванівці, Ніжині, на Лубенщині, бував і в Охтирці, куди майже щороку приїздив Гурамішвілі на місцеве свято [6, с. 65-66]. Сковорода цікавився Грузією. Павло Тичина у драмі “Кінець феодала” накреслив уявну зустріч Григорія Сковороди з Давидом Гурамішвілі. Саме він звернув увагу на те, що вони жили в Україні дуже близько один від одного і, як наслідок, могли зустрічатися. Це припущення було реалізоване у вірші Павла Тичини “Давид Гурамішвілі читає Григорію Сковороді “Витязя у тигровій шкурі”, написаному в 1937 році [10, с. 53]:

*Жартував Гурамішвілі да з Сковородою:
Ой же й дівчину я бачив з мужньою ходою!
Хочеш ? підєм, познайомлю. З піснею, з ігрою –
ти сюдою, я тудою – зйдемось горою.*

*Тут Сковорода підвіся: слова твої ярі!
Щастя я в душі шукаю – не в плотському чарі.
Що мені дівочі очі, голубії, карі? –
Зачинив у світ я двері – ме давхуре карі!* [11, с. 152].

Павло Тичина змальовує Давида Гурамішвілі як протестанта проти філософії замкнутості, відчуженості від світу, під вплив якого підпав був Сковорода.

Змальовуючи уявну зустріч поетів, Павло Тичина відтворює Гурамішвілі “життєрадісним співцем прогресивного спрямування, закоханим у життя, гарячим пропагандистом передових ідей свого покоління, популяризатором творів Шота Руставелі на Україні” [5, с. 30-31]:

*І почав Гурамішвілі, ставши серед хати,
да словами ж Руставелі світ старий хитати.
Він читає та хитає – й сипляться агати,
і алмази, і сапфіри – тільки б підбирати
Що такеє раптом сталось? Що з Сковородою?
“Визволи рабів з неволі”, – повторив луною.*

*Руставелі, в Україну підеш ти зо мною:
буду я тепер ходити з думкою одною –
І Сковорода промовив та слова ж веселі:
Руставелі, Руставелі, я – в новій оселі!
Ой спасибі ж Руставелі за слова за ярі!
Відчинив свої я двері – а був як у хмарі, –
відчинив усвіт я двері – ме гаваге карі! [11, с. 153].*

Павло Тичина показав, що уже в ті часи між діячами грузинської та української культури зав'язалися дружні братні вземини. Гурамішвілі, безумовно, знав про діяльність Сковороди. Грузія цікавила Сковороду, і одного разу, на запрошення він навіть збирався поїхати туди, але чи відбулася ця подорож, невідомо [10, с. 53]. У своєму творі Павло Тичина оспівав початок традиційної дружби між Україною та Грузією, він зіставляв світосприйняття Давида Гурамішвілі з тодішнім світоглядом Григорія Сковороди [10, с. 53].

Чи зустрічались вони особисто чи ні, цього ще не можна ствердити документами, але творчо, духовно, вони не лише зустрічались, а йшли, боролись в одних рядах передових діячів культури проти антинародних чорних сил кріпосницького режиму, на чолі якого стояв монарх, деспот в особі цариці Катерини II [6, с. 68].

Період життя на Полтавщині, був, на нашу думку, безперечно найпліднішим у творчості грузинського поета. На Україні, у Миргороді, Давидом Гурамішвілі були написані твори винятково важливого суспільного звучання й літературного значення. У них поет виступив речником національної свідомості на одному з найважливіших етапів у житті грузинського народу. Той факт, що книжка “Давитіані” була створена не в Грузії, а далеко за її межами, свідчить про дивовижну життєву витривалість грузинського народу, його культури, літературних традицій [7, с. 322]. Певна річ, це було б неможливим, коли б поет перебував в Україні в повній самоті чи мав обмежене спілкування зі своїми земляками. На щастя, він не був самотнім. Грузинське оточення Давида Гурамішвілі на Україні було тим сприятливим фактором, який стимулював його поетичну творчість [7, с. 323].

Усього дві поеми – “Лихоліття Грузії” і “Весела Весна” і до двох десятків віршів – ось і все, що наважився залишити автор на суд нащадків. Книга “Давитіані” – це сповідь душі автора, мудрого старця з великим життєвим досвідом [2, с. 2]. У ці твори він уклав свої надії, болі.

Тематичний українізм яскраво виступає в багатьох його творах, та надзвичайно емоційній пісні “Зубівка”, де поет створив невмирущий образ чарівної української дівчини, яку поет покохав жагучою любов'ю.

У його віршах та поемах ми бачимо, що глибокий слід лишили у них пісні кобзарів, співців українського народу, картини українського побуту, український фольклор. Як свідчать багато дослідників, Гурамішвілі один із перших звернувся до українських пісень і використав їх у своїх дзвінких віршах [8, с. 9].

Не лише літературною діяльністю займався Давид Гурамішвілі в Україні. Живучи на берегах тихої, зарослої очеретом річки Хорол, спостерігаючи за нужденним життям людей в Україні, він обдумував, як полегшити важку працю хлібороба, і, згадуючи досвід своїх земляків грузинів-іригаторів на берегах Арагві та Мткварі, поет взявся до технічного винахідництва [6, с. 71].

82-річний Давид Гурамішвілі винайшов підйомний кран для іригаційних споруд, механізми якого мала рухати вода. Цей кран призначався для поливу полів, щоб полегшити працю селян. Гурамішвілі також спроектував складні споруди водяного млина. Ці креслення поет передав грузинському царевичу Міріану під час його перебування в Кременчуці. Існує припущення, що водяний млин було збудовано самим Давидом Гурамішвілі [8, с. 9].

Отже, ми можемо стверджувати, що “наша культура збагатилася надбанням грузинської культури і навпаки, а тільки взаємозбагачення і взаємопроникнення культур дає поштовх подальшому розвитку націй” [4, с. 7]. Сини українського народу не були в боргу перед грузинською культурою. Михайло Коцюбинський, Іван Франко, Панас Мирний, Степан Васильченко, і особливо, Леся Українка, всім серцем віддячували братам-народом такими ж щирими і щедрими громадськими, особистими і творчими проявами братньої солідарності [6, с. 99].

Велика і славна Леся Українка протягом останніх десяти років свого життя жила в Грузії. Трапилось так, що в 1792 році 1 серпня помер у Миргороді Давид Гурамішвілі, а через багато років в цей же день 1 серпня 1913 року померла в Сурамі Леся Українка. Цей збіг календарної дати громадськість свято шанує. Відкриття пам'ятника Давиду Гурамішвілі в Миргороді і відкриття пам'ятника Лесі Українки в Грузії стали не тільки значними етапами в історії творчого

взаємозбагачення між Грузією та Україною, а були найкращими вшануваннями всіх попередніх поколінь [6, с. 101].

У 1949 році, 7 серпня, на могилі поета на Успенському кладовищі у Миргороді, було урочисто відкрито пам'ятник грузинському поету (автори – скульптор Я.Ряжба, архітектори К.Джанашія та Ш.Чедія). У Зубівці встановлено меморіальну дошку на місці, де стояв будинок поета. 12 травня 1969 року в Миргороді були відкриті музей та пам'ятник Д.Гурамішвілі (автори – скульптори А.Німенко, М.Обезюк, архітектор В.Жигулін). Іменем митця названі вулиця, школа, бібліотека. 1 серпня традиційно щорічно відзначається як День пам'яті визначного поета Грузії, бо Давид Гурамішвілі заслуговує на вічну пам'ять нащадків [7, с. 302-303].

Серед українських дослідників життя та творчості грузинського поета особливо слід відзначити Миколу Бажана, Павла Тичину, Дмитра Косарика. Яскравим доказом дійового інтернаціонального єднання був переклад “*Давитіані*” Миколи Бажана, завдяки якому мільйони читачів читають на українській мові цю одну з перших книг, в якій оспівано бойове патріотичне єднання братів-народів [6, с. 102].

Павло Тичина першим у художній літературі у своєму творі “*Кінець феодала*” відтворює життя Давида Гурамішвілі в Україні, його знайомство зі Сковородою, його відносини з українською шляхтою. Він написав відому в Україні і Грузії поему “*Давид Гурамішвілі читає Григорію Сковороді “Витязя у тигровій шкурі”*”. Павло Тичина також одним з перших переклав ліричну пісню Д. Гурамішвілі “*Зубівка*” [6, с. 103].

Саме в Україні на повну силу розкрився поетичний талант Давида Гурамішвілі, тут з'явилася його славнозвісна збірка, і саме миргородська земля покоїть прах великого поета-гуманіста, поета-патріота, поета-філософа. Його ім'я однаково невіддільне від Грузії та від України. Давид Гурамішвілі все життя поклав на служіння рідній країні, яка не полишала його думок під час проживання на Полтавщині. Та все ж він палко любив свою названу батьківщину, адже ці братні держави мають багато спільного.

Так, Україна та благословенна Миргородщина завжди були у серці великого грузинського поета, про що нам талановито говорить миргородський поет Антон Дмитрович Шевченко:

*А береш братерства –
Щедре поле,
Дзвенить над ним сяюча пора.
Сплели навек побратані долоні
Сестра Вкраїна й Грузія сестра.* [12, с. 29]

Не зайвим, на нашу думку, буде зауважити, що всі ці натхненні поетичні рядки славетного поета-миргородця особливо актуальні, адже велика Україна гостинно прийняла свого часу Давида Гурамішвілі. “Обидва поета ніби переплелися у своїм поетичнім слові, у своїй синівській любові до Батьківщини, від чого немає на землі нічого вищого” [12, с. 9].

Отже, ми сміливо можемо назвати літературну діяльність грузинського поета на Україні явищем дивовижним. Життя і творчість Давида Гурамішвілі стали символом єднання українського і грузинського народів, провісником тих творчих, культурних, літературних взаємин, які набувають якісно нового звучання за сучасних умов. Довге життя прожив великий син Грузії на Україні, і через віки ми чуємо мудре слово Давида, що закликає нас до єднання, проповідуючи добро, справедливість та мужність. Слова з його творчого заповіту лунають степами як мальовничої України, так і горами саяноликої Грузії:

Боже, дай словам Давида міць, потугу й силу... [1, с. 234].

Література

1. Гурамішвілі Д. Давитіані. – К.: 1955. – 243 с.
2. Діденко Т. “І знову древню книгу розгорну...” // Миргород. – 2005. – 8 грудня. – С. 2-3.
3. Діденко Т. Ім'я не згасне у віхолах століть // Миргород. – 2005. – №15-20. – С. 4-8.
4. До дня пам'яті Давида Гурамішвілі (інтерв'ю з А.Фесенком) // Миргород: Гоголівський Край. – 2002. – С. 5-7.
5. Косарик Д. Давид Гурамішвілі: Нарис про життя і творчість. – К.: 1950. – 54 с.
6. Косарик Д. Співець братнього єднання: Літературний портрет Давида Гурамішвілі. – К., 1955. – 114 с.
7. Розсоха Л. Грузини в Україні. Шляхами Давида Гурамішвілі: монографічне дослідження: В 2 книгах. – Миргород, 2005. – 488 с.
8. Сакун В. Миргородщина – друга батьківщина Давида Гурамішвілі // Полтавський вісник. –

2005. – № 41. – С.9.

10. Тарасова Н.І. “І милозвучну пісню України з грузинською душею поєднав...”: Матеріали до вивчення поезії Давида Гурамішвілі. 9 клас // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 1997. – № 12 – С. 19-21.

11. Тарасова Н., Марченко Н. Григорій Сковорода і Давид Гурамішвілі // Вісник Полтавського педінституту ім. В.Г.Короленка. Сер. Філол. науки. – Полтава, 1998. – Вип. I. – С. 52-60.

12. Тичина П. Вибрані твори. У 2 т. – Т.1. Поезії. – К.: 1976. – С. 152-153.

13. Шаповалова В. Поет про поета // Миргород: Гоголівський Край., 2005. – 11 травня. – С. 9.

Пашкевич О.А.

*Національний університет “Острозька академія”
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Худолій А.О.*

Порівняльний аналіз мовних засобів вираження політичної позиції державних секретарів США (Кондолізи Райс та Коліна Пауела)

Політика як суспільне явище передбачає вплив на масову свідомість. Щоб досягнути своєї мети, політики намагаються вербально впливати на аудиторію, не дивлячись на те, що кожна людина має священне право на вибір своєї громадської позиції. Аудиторія мимоволі погоджується чи не погоджується з тим, що говориться з трибуни, а отже політичний діалог відбувається незалежно від слухача.

Розглядаючи вплив політики на громадську свідомість як один із найбільших серед впливів інших суспільних явищ, ми розглядаємо текст політичної промови як інструмент можливих маніпуляцій суспільною свідомістю під час здійснення політичної комунікації. Існує значна кількість літератури, у якій стверджується, що мова може впливати і дійсно впливає на політику. Наприклад, М.Едельман стверджує, що “політична мова і є політична реальність..., мова є інтегральним елементом політичної сцени – не просто інструментом для опису подій, але й частиною подій, яка здійснює сильний вплив на формування їх значення, сприяючи оформленню політичних ролей, що визначають і політичні діячі, і суспільство в цілому” [1, с. 24]. Початок дослідження текстів політичного дискурсу поклали представники кембріджської та оксфордської філософських шкіл у 50-ті роки. XX ст., які здійснили аналіз лінгвістичного контексту суспільної думки [0, с. 9].

Політична промова як вияв політичного дискурсу – це публічний виступ, який є ефективним засобом для одержання визнання та демонстрації лідерства. Тексти політичних промов мають чітку структуру, смислове навантаження та мету. Політичним промовам також характерний специфічний підбір лексичних та стилістичних одиниць з метою вербального впливу на слухача. До найбільш поширених у політичних промовах лексико-стилістичних засобів належать: метафори, евфемізми, інтернаціональні слова, політичні терміни та професіоналізми. Широко застосовуються й різноманітні лексико-синтаксичні прийоми. У цілому ж лексика політичних промов є нормативною та відповідає публіцистичному стилю [0, с. 138-140].

У текстах своїх політичних промов державні секретарі США Кондоліза Райс та Колін Пауел неодноразово вдаються до вживання різних стилістичних та лексико-синтаксичних засобів. Сюди належать такі стилістичні засоби, як метафора та евфемізм. Щодо лексико-синтаксичних прийомів, то найбільш уживаними є прийом перечислення (перерахування), прийом синонімізації, прийом інтимізації, прийом використання контрапунктних фраз та використання повторів.

Ми розглядаємо політичну промову як текст, кінцевим призначенням якого є вплив на свідомість аудиторії, на її вибір, життєві позиції, думки, переконання. Враховуючи той факт, що політична промова готується наперед, то відповідно наперед можна передбачити дію вербальних засобів, використаних у промові. Також можна передбачити реакцію публіки на певні мовні елементи впливу. Ми спробували детально проаналізувати вище перераховані засоби впливу у текстах політичних промов Кондолізи Райс та Коліна Пауела. Нижче наводяться деякі з прикладів спроби вербальної маніпуляції та їх пояснення.

And we know that Iraqi government officials, members of the ruling Baath Party and scientists have hidden prohibited items in their homes. (Colin Powell’s campaign speech in the United Nations Security Council, 2003). Ми бачимо яскравий приклад вживання прийому перерахування. Автор